
Der skal evalueres, men det skal gøres ordentligt

[KRONIK]

AF: PETER GORM LARSEN, 7. JUNI 2007

Som samfund har vi brug for evalueringer og evaluatorer, men vi har ikke brug for en ny herskende klasse af højtuddannede smagsdommere. Derfor må der udvikles et nationalt kodeks for god evaluering

I dagens Danmark skal der evalueres. Kommuner skal evaluere skoler i form af årlige kvalitetsrapporter. Regioner skal evaluere sygehuse. Ny lovgivning følges ofte op af evaluering.

Der er sket en vækst i offentlige institutioner, der foretager evalueringer. Nævnes kan Styrelsen for Evaluering og Kvalitetsudvikling af grundskolen (SEKU) og Det Kommunale og Regionale Evalueringsinstitut (KREVI). Nye storkommuner har oprettet evalueringsafdelinger.

Igennem en årrække har Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) evalueret inden for uddannelsesområdet. En underskov af private konsulentfirmaer sælger evaluering. Et gæt er, at det offentlige anvender omkring 100 millioner kr. om året på evaluering.

I år 2000 blev Dansk Evaluerings Selskab stiftet. I september 2007 startede en ny Masteruddannelse i evaluering på Syddansk Universitet.

Hvordan evalueres der?

Det danske samfund anvender år for år flere penge på evaluering. Ledere og ansatte i offentlige institutioner kan lige så godt vænne sig til at blive evalueret. De skal dokumentere. De skal udarbejde rapporter, svare på spørgeskemaer, udfylde rubrikker, stille op til interview, deltage i fokusgrupper, observeres osv. Deres indsats bliver vurderet af såkaldte evaluatorer. Det er personer, som professionelt lever af at evaluere andres indsatser.

Mange evalueringsrapporter bliver aldrig anvendt. Ofte handler det om, at en institution eller kommune har fået penge til et projekt. Rutinemæssigt afsluttes projektet med en evalueringsrapport. Den sendes til myndigheden, som har givet pengene. Rapporten skrives gerne af projektlederen.

Nogle gange er evaluering mere alvorligt. Rapporter kan få konsekvenser. Tilskud eller bevillinger fjernes. Ledere og ansatte omplaceres eller fyres.

Hvilken retssikkerhed har de evaluerede? Hvem kan de klage til, hvis de er utilfredse med processen og rapporten? Ved de, hvad evalueringen skal

anvendes til? Hvem har besluttet, at der skal evalueres? Kan de se, hvordan evaluatorene har arbejdet? Kan de vide sig sikre på, at evaluatorene er kompetente? At evaluatorene har det fornødne kendskab til samfundsvidenskabelige metoder og evalueringsmodeller? At de har haft nok tid til at foretage evalueringen?

Der findes ikke én, men mange evalueringsmodeller. Et plejehjem, en skole eller et hospital kan evalueres på mange forskellige måder. Evaluatorene kan fokusere på synlige og øjeblikkelige resultater. Hvor mange hofteoperationer eller hvor højt et karaktergennemsnit har skolens afgangselever? Evaluatorene kan fokusere på brugertilfredshed. Er patienter, elever og aftagende uddannelsesinstitutioner tilfredse? Evaluatorene kan fokusere på en offentlig indsats såkaldte programteori. Er det korrekt, at fotofælder på vejene får bilisterne til at sænke farten eller ligefrem nedbringer dødsulykker? Er det korrekt, at aktivering af ledige akademikere medvirker til, at akademikere i større udstrækning kommer i normalt arbejde?

Evaluatorene kan også fokusere på bare at prøve på at forstå det evaluerede område. Evaluatorene kan som deltagende observatører leve sig ind i beboernes hverdag på et plejehjem eller lærernes hverdag på en skole. Hvordan er hverdagen for en senil beboer på et plejehjem eller en folkeskolelærer, der skal skrive elevplaner?

Tendensen går i retning af evalueringsmodeller, der tager udgangspunkt i kortlægning af øjeblikkelige resultater. At institutioner skal leve op til nogle på forhånd fastlagte standarder og kunne redegøre for deres kvalitetssystemer. Det handler ikke om at forstå, men om at måle og veje. At skabe effektivitet og besparelser. Mere kontrol og mindre tillid.

Ledere og ansatte kan med rette spørge, om evaluatorene kun anvender én model eller én metode? Anvender de en hammer til både søm, skruer og nitter? Skyder evaluatorene gråspurve med kanoner? Hvem har bestemt, hvilken model og metode der skal anvendes i evalueringen?

Institutioner, ledere og ansatte må forlange, at evaluatorene klart redegør for, hvilken evalueringsmodel de anvender og hvorfor? Hvad er fordele og ulemper ved den valgte model og metode? Hvilke artikler og bøger har evaluatorene læst? Hvem har de talt med? Hvor lang tid har evaluatorene til at foretage deres arbejde? Hvor mange penge koster evalueringen?

Institutioner, ledere og ansatte skal sikre sig, at de får mulighed for at kommentere på processen og rapporten. At de får ret til at fjerne misforståelser og fordrejninger. At de har adgang til det materiale evaluatorene anvender. F.eks. referater og lydudskrifter. Det er den eneste måde, de kan følge evaluatorenes mellemregninger og fortolkninger som danner udgangspunkt for konklusioner og anbefalinger. Endelig må de forlange, at evaluatorene kommer ud på institutionen og fremlægger og diskuterer evalueringens konklusioner og anbefalinger.

Hvem er evaluatorene?

Institutioner, ledere og ansatte der evalueres må stille spørgsmålet: Hvem er disse evaluatorene? Det er folk, der kommer ude fra og som skal ind og vurdere en praksis eller indsats. Har institutioner, ledere og ansatte adgang til evaluatorenes cv? Har evaluatorene beskæftiget sig med

området? F.eks. ældresektoren eller uddannelsesområdet? Kender evaluatorene til pædagogisk teori, til børn eller patienter? Er evaluatorene nyuddannede eller har de et langt livs erfaring? Hvilken uddannelse har de? Hvorfor er de blevet ansat som evaluatore? Hvis interesser følger evaluatorene? Hvilket verdensbillede har de? Gør de rede for præmisser og værdier, når de udsteder konklusioner og anbefalinger? Evaluering betyder jo vurdering.

Der er en tendens til, at akademikere med lange uddannelser lægger vægt på skriftlighed. De tror, at samfundet kan blive bedre, hvis der kommer mere skriftlighed. Det kan være dokumentation af visioner, missioner, mål, strategier, handleplaner, virksomhedsplaner, procedurer, politikker, anvendt tid, løsning af opgaver, brug af penge og i øvrigt alt, hvad der ellers kan måles og vejes. Nævnes kan elevplaner, logbøger og borgerhæfter. Skaber mere skriftlighed et bedre samfund?

Evaluatore bør som minimum være eksperter i samfundsvidenskabelig metode og evalueringsmodeller. De må kende til videnskabsteori, politologi, organisation og økonomi. De må kende til filosofi, morallære og etik. Endelig bør de kende til den praksis, de skal ud og evaluere. Hvis ikke, skal de have tid til at nedsænke sig i området og bruge tid på at forstå, hvad der sker. Evaluatore skal være hæderlige. Det vigtigste er måske en medfødt nysgerrighed og tolerance overfor andre mennesker og deres verdensbilleder.

Evalueringskodeks

Der skal evalueres. Som samfund har vi brug for evaluatore, men ikke en ny herskende klasse af højtuddannede smagsdommere. Der må udvikles et nationalt kodeks for god evaluering. De offentlige evalueringsinstitutter må gå forrest. De skal klart beskrive, hvilke evalueringsmodeller og metoder de anvender og hvorfor. Hvad de enkelte evalueringer koster i timer og kroner. Hvem, der har bestemt, at en evaluering igangsættes og hvordan. Hvordan og på hvilken baggrund de udvælger og ansætter evaluatore. De skal oplyse, hvilke kompetencer og erfaringer de enkelte evaluatore har.

Da evaluering efterhånden supplerer, og i nogen grad erstatter, normal juridisk sagsbehandling må institutioner, ledere, ansatte og brugere sikres nogle retsgarantier.

Væksten i evalueringsinstitutter, evaluatore og evalueringsrapporter fordrer, at der oprettes et uafhængigt evalueringsråd. Opgaven er at kontrollere lodigheden af den evaluering, der bliver foretaget i Danmark. Rådet kunne stikprøvevis kontrollere, om institutter og private firmaer lever op til evalueringskodekset for god evaluering. Institutioner og personer, der føler sig dårligt behandlet, kan anmode om at få taget evalueringer op i evalueringsrådet.

Der skal evalueres, men det skal gøres ordentligt!

Peter Gorm Larsen er cand. scient. pol. og studerende på masteruddannelsen i evaluering på Syddansk Universitet

© Dagbladet Information, Store Kongensgade 40C, 1264 København K
<http://www.information.dk> - arkiv@information.dk